

ZICEAM CĂ...

Mă roagă Vasile Ernu să scriu ceva despre formarea tînărului intelectual în comunism. Condiția tînărului intelectual de la sfîrșitul anilor '80, cum ar veni. Vrea să facă o carte cu texte de la cei de vîrsta noastră. Da!, despre asta nu există nici o carte, probabil nu e un subiect vandabil. Mult mai bine sună *Prima mea beție, Primii mei blugi*, kestii. Au trecut de atunci 10 ani, cred. N-a primit de la alții, doar eu am scris, nici măcar nu i-am arătat, i-am spus doar că am vreo douăzeci de pagini, poate e prea mult, pot să mai tai. Cartea nu va apărea niciodată.

De unde s-o apuc? Formareadeformarea intelectualului tînăr în anii '80, '90. Morph. Morfeu. Metamorfoză. Morfo-logie. Alomorfoză¹. Alomorf².

ALOMORF

Mi-am amintit de ieșirile în Lume după '90. Cînd oamenii credeau despre noi că abia am coborît din copac. Nu știau nimic. Doar de Cească știau. Și de Nadia Comăneci. Eram cu Marta la Bruxelles, prin 2005. Marta e poetă și predă filozofia la Cluj. Și le spune ea belgienilor din sala plină, în limba lor, franceză, cum a fost comunismul, adică ce greu și rău era și ce prăpădiți... Și-mi dau seama că unele lucruri pot da impresia că eram înapoiți – nu zice Marta așa, dar se poate înțelege. Ca să echilibrez puțin, le spun eu că da!, muream de foame, dar... și-mi vine mie să vorbesc despre postmodernism și despre ce influență au avut americanii (poetii, scriitorii) asupra noastră, că ăia aveau un fel de libertate *intrinsecă*. Da!, nu vă mirați, și noi aveam o libertate *INTRINSECĂ*, *oui, intrinsèque*. Ne semănau, *mais, oui, nos semblables, nos frères*. Adică noi în poezia lor ne regăseam mai mult decît în altă parte. Sigur, ei vorbeau despre lumea lor și noi despre a noastră. Dar aceeași... atitudine. Sigur, la ei capitalism, la noi cicăcomunism. Ei publicați, noi nu. Ei americani, noi români. Ei în limba engleză, pentru lumea toată, noi în ro, pentru cîtiva. Ei în Lume, noi în țarc. Europa era departe, America lîngă noi. Și-am mai vorbit acolo despre cît timp aveam. Singurul lucru pe care-l aveam era Timpul. Era al nostru! Nu ni-l lua nimeni. Aveam timp, ca studenți, și citeam în neștire. Vorbeam necontenit despre lucrurile din cărți. Adică vorbeam despre astea pentru că prima dată cînd am ieșit eu din Ro, ca scriitor, în Vest am fost întrebată dacă la noi sînt

mașini (automobile) și dacă avem biblioteci! Mai întîi o tanti, apoi un nene. Adică... Ia stai, tanti! Ia stai, nene! Ia stați, nenică!

Pe mine m-a format (ca intelectual, da, ca intelectual!) mai întîi copilăria. Dorința. Da!, dorința de a cunoaște natura, de la firele de iarbă strînse în palmă (unele mă tăiau ușor) la cele mărunte, în care se găsea troscot cu floricele mici de culoarea untului sau roz, pe care le mîngîiam, la muntele cel înalt (pentru un copil) care ne străjuia orașul, și în vîrfurile se afla o pajiște plină cu garofițe de munte și ochințele albastre, de bulbuci galbeni, clopoței pitici movulii sau lila, pînă la cornuții albi, delicați și la dulcișori mov sau rușcuțe și toporași. Alergatul pe-afară pînă îmi simțeam inima în gît, corpul încins și fericit. Eram cea mai ocupată ființă din univers. Seara, înainte de culcare, îmi puneam toate întrebările lumii. Venea noaptea, se lăsa frig chiar și vara, salutăm luna înainte să intru în casă, fără s-o uit în vreo zi, îmi plăcea noaptea, se linișteau corpul și mintea. Întunericul nu mă speria, era prietenul meu. În întuneric apar atîtea! Chiar și din altă lume. Reverie în plină noapte, nu în plină zi. Visul de dinainte de vis. RÊVErie. Așiști la ce vine, poți respinge. În vis nu poți respinge, alta e regula jocului. E un joc dur Visul. Din vis am aflat multe. Visul m-a „format”! Acolo m-am călit. Multe spaime, puține feerii. Întîlniri cu ființe rele sau chiar sinistre. Fuga, adesea pe loc, de... Nimeni! Dar am învățat să zbor, de pildă. Zburam destul de bine, destul de sus, făceam tumble și piruete, chiar era grozav. Dacă o luam în jos la vale, cu viteză, știam cum să mă opresc, să mă înalț din nou. Și cite și mai cite.

Pe la 9 ani am învățat singură să cînt la mandolină și la xilofon. Îmi făceam cîntecele mele. Nu mă auzea nimeni. Corpul îmi era preocupare. Trebuia să am grijă de el, eram un copil bolnav. Îmi dădea sîngele pe nas din orice. Boala se numea frumos: purpură. N-aveam voie să stau la soare și să mîncînc ciocolată. Stăteam la soare și mîncam – dacă aveam – ciocolată. Viața era ceva ce poate să se termine a doua zi. Dar uitam mereu asta, mă luam cu joaca. Acum mă iau cu scrisul. Tot aia! Să fii atent la corp! Asta e ceva ce te „formează”.

Iubeam singurătatea la fel de mult ca însoțirea cu cei de vîrsta mea. Jocurile mă răneau și mă bucurau deopotrivă. Într-unul trebuia să stai ascuns, simțeam cum se apropie

descoperitorul, mi-era frică de parcă nu era joc, iar Descoperitorul nu era doar un copil, ci... Înșfăcătorul! La *Încurcatele* trebuia să te încurci și să te descurci fără să rupi lanțul de mâini de care te prindeai de bună voie și nesilit de nimeni. Așa e și în viață, nu doar în joc. Descurcarea, fără să rupi lanțul. Răbdare și atenție. În jocul de-a *Statuile* trebuia să încremenești într-o figură care să spună ceva despre tine. Venea unul, te gândila sub bărbie, trebuia să rezști. Se uita în ochii tăi, trebuia să rezști, altfel ieșea din Joc. Trebuie să rezști! Mai erau cele în care erai mereu ales sau respins. Așa va fi mereu. Jocurile m-au pregătit pentru viață. Aveam un prieten bun la bunici, un cățel. Îi transmiteam gânduri care nu se pot spune oamenilor. Cățelul era foarte deștept, mi se părea că înțelege tot. Îi era milă de mine. Vedeam asta în privirea lui. Eram de-o vîrstă. M-a învățat vorbitul prin tăcere și prin privire. Nu ziceam la nimeni ce am descoperit, că poți vorbi cu cățelul, ar fi rîs de mine.

Peste cîtiva ani am dat de cărți. Am citit toată colecția tatălui meu de polițiște. Îmi trezeau frica, o sămîntă care crește ca o buruiană în cîteva minute și te cuprinde pe dinăuntru ca o liană invizibilă, dar rece. Frica mă făcea să simt, îmi bătea inima mai mult decît la orice altfel de carte. Apoi nu mi-au mai plăcut polițiștele, dar am căutat cărțile care să mă facă să-mi simt corpul. Emoția. Nu frica. Cărțile te apără de frică. Cum m-am „format ca intelectual”? Ca intelectual m-au „format” toate astea. Floarea mică, sîngele voinicului! Indrușaim, frumusețea fîneței! Gîndirea, pe vremea cînd nu știam exact ce înseamnă, era legată de corp, nu de minte. Cuvîntul „minte” mă deruta, pentru că e legat și de verbul „a minți”. Minte! Cine minte? Mintea minte? Corpul nu lăsa mintea să mintă. Corpul nu minte. Corpul vrea să cunoască. Corpul le simte pe cele concrete, dar și pe celelalte, „abstracte”. „Abstract” – peste cuvîntul ăsta dă copilul într-o carte. Caută în dicționarul școlarului. Corpul simte concretul, mintea abstractul! Dar e și invers! E și invers! Se încurcă copilul, atunci ia un glob de păpădie perfect și îl suflă în aer. Copilul e cuminte. E bine să fii un corp cu minte. Să fii cu-minte. Să fii cuminte nu înseamnă să fii ascultător, înseamnă să ascuți de prin lume și să nu faci și mai ales să nu spui și să nu gîndești prostii. Dacă faci și spui prostii, ești prost, chiar dacă ești deștept.

Și adolescența m-a „format”. Era greu în adolescență. Nu știam cine sînt, deși aș fi vrut. Mă pregăteam pentru ce aș putea fi, deși nu știam și nici nu voiam să știu ce voi fi. Mai bine ascultam vîntul și nu mă gîndeam la nimic. Îmi plăcea vîntul, vuietul lui. Cel mai mult pe lume îmi plăcea vîntul. „Cuvîntul” are în componența lui cuvîntul „vînt”. Vîntul din cuvînt vîntură sensuri. Nu mă descurcam cu cuvintele. Uneori nu știam cum să continui să vorbesc sau să scriu, mă împiedicam de cîte un cuvînt, care nu era doar un singur cuvînt, de fapt. Fiecare cuvînt conținea multe imagini asemănătoare sau uneori complet diferite – astea

se numeau omonime. Prin ochiul broaștei care orăcăie în lac trece o cheie, prin ochiul de la broască mă uit eu. Cuvintele... Nu știam cum să le înșir. Nu îmi plăcea să le înșir. Se strica Jocul. Jocul din minte, de sub-minte! Nu îmi plăcea să vorbesc. Vorbirea e cu noduri. Acum e la fel. Cuvintele vin deodată, ca niște bancuri de pești.

Jocurile din copilărie m-au ajutat, spuneam. *Ziceam că...* era cel preferat. Mi-aduc aminte cum stăteam „la plajă” cu fratele meu cel mic și cuminte. Întindeam pe jos o pătură de culoarea nisipului într-o cameră. Erau două. Una cu masă la mijloc și scaune în jurul ei și alta fără. Pătura o așezam în aia fără. Stăteam așa întinși pe burtă, ziceam că sîntem la mare, deasupra noastră era un soare nemilos, imaginar. Mai departe, valurile mării. Noi nu fusesem niciodată la mare, deși ne doream. Stăteam acolo lungiți. Nu vorbeam. Aveam o scoică spiralată. O puneam pe rînd la ureche. Credeam amîndoi că în scoică e sunetul mării. Așa mi-a spus mie cineva, că dacă sînt atentă, o să aud valurile. Și chiar așa era. Cine nu crede, să încerce. Stăteam cu ochii închiși și ascultam sunetul valurilor, cînd eu, cînd el.

Jocul ăsta de-a *Ziceam că...* l-am jucat încă din copilărie. De pildă cînd îmi fixam privirea pe cîte-o cartolină. Eram în alt spațiu, intram acolo, ca într-un joc virtual, simțeam și aerul de munte, dacă era și un brad simțeam mirosul bradului, simțeam seara dacă era apus, simțeam frigul dacă era iarnă, auzeam mașinile dacă erau mașini. Sau intram în alt timp. Ca să iasă jocul nu-ți trebuie decît răbdare și exercițiul desprinderii. Și trebuie să crezi. Mai trebuie să vezi cu ochii minții. Ochii cu care vedeam în afară erau miopi, îmi trebuiau ochelari, dar ceea ce vedeam cu ceilalți ochi vedeam bine și în detaliu, fără ochelari. Apoi ceea ce se întîmplă, ceea ce vezi devine amintire adevărată. Fără deosebire de amintirile din realitatea înconjurătoare. După cîteva zile, luni sau ani, amintirile din realitate și cele din închipuire au un statut egal. Corpul își amintește multe din jocul *Ziceam că...*

Îți mai trebuie putere de concentrare. Concentrarea e, de fapt, desprindere, relaxare. Și, mai ales, nu trebuie să fii deranjat. Ca să nu fii deranjat, te ascunzi. Dacă te strigă cineva, nu răspunzi! Sînt multe locuri în care te poți ascunde. Dacă nu ai unde, te ascunzi în mintea ta. Dar jucam *Ziceam că...* și cu alții, nu numai cu fratele meu mic și cuminte ca o pisică, dar uneori turbat, ca o pisică turbată. Odată ne era poftă de ceva dulce. Foarte des ne era poftă de ceva dulce. Și n-aveam. Așa că ne-am jucat de-a mîncatul unei ciocolate cu alune. Îi știam gustul. Mergea! Mă foloseam de amintirea din realitatea adevărată ca să ajung la realitatea cealaltă. Chiar mergea! Cu Suzi, la liceu, jucam *Ziceam că sîntem în Franța*. Ea era înnebunită după Paris. Vorbea cu mine în franceză. Încercam să-i răspund tot așa. Ea nu făcea nici o greșală. Eu, da. Avea o colecție de vederi din Franța. Ziceam că sîntem la Paris. Mergea. Știa nume de străzi și

cam ce se putea vedea interesant prin Paris, intram în muzee și altele. Mergea. Când am ajuns prima dată la Paris, după vreo 10 ani, după 1990, am recunoscut locurile, traseele din ce-mi arătase Suzi, care acum trăiește acolo.

Apoi am descoperit cum e să joci asta când ești singur. Dar nu tu îl joci, ci parcă altcineva, folosindu-se de tine. Stai cu ochii închiși – sau chiar deschiși – și vin imagini care nu au existat, ba chiar din altă lume. Ciudățenii. Am scris într-o poezie despre asta:

de ce tocmai această ființă ce
nici nu e (dar uite-o acum în mintea mea)?
de ce tocmai această curte
pe care niciodată n-am văzut-o?
de ce acest copil ascuns după o tufă
roz cum nu există-n realitate?
de ce tocmai o barcă cu vopseaua luată?
de ce un plaur din paie și din crengi?
de ce tocmai un număr – mereu același: 252?
de ce tocmai un cântec nesuferit?
de ce sandale scîlciate în nisip?
de ce unelte ruginite?
de ce un dublu curcubeu?

de ce o mustăcioasă?
de ce tocmai un vultur de mare
alene filfind în apă?
de ce suav crevetele-fantomă – o creatură
atît de îngerească?
de ce rochița rîndunicii
pe un tăpșan de catifea frumos îmbătrînită (mov)?
de ce vîrtejuri ca în Turner?
de ce plisate gulere ca în picturile flamande?
și-apoi de ce cuvinte sumbre și tîmpite
și-atîtea scene în care-mi fac atîta rău?

Apoi cărțile au intrat în joc. Acolo este vorba, de cele mai multe ori, despre *ziceam că...* După *Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte* a lui Ispirescu, povestea mea preferată era *Fetița cu chibrituri* a lui Hans Christian Andersen. Ea era Maestra Jocului *Ziceam că...*

Note

¹ALOMORFÓZĂ s.f. alometrie privind relațiile dintre o parte și întreg, sau dintre o parte și o alta a întregului din seriile structurale ale organismului. (DEX)

²În limbajul chimiei: una, două sau mai multe forme de cristalizare ale aceleiași substanțe.

